

ירושלים המזרחית במספרים יום ירושלים - מאי 2014

דמוגרפיה

תושבי ירושלים המזרחית מונים קצת יותר משליש מתושבי העיר. לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מתוך 815,300 תושבים, 301,100 הם פלסטינים (37%).¹

עוני ורווחה

75.3% מתושבי ירושלים המזרחית, ו-82.2% מהילדים, חיים מתחת לקו העוני.²

7,513 ילדים פלסטינים, שהם 53% מכלל הילדים המטופלים בשירותי הרווחה המוניציפליים, מוגדרים כילדים בסיכון.³

בעוד שבמערב העיר פועלות 18 לשכות רווחה, במזרח פועלות רק חמש. עובדת סוציאלית במערב העיר מטפלת בממוצע ב-90 תיקים, לעומת 120 תיקים בירושלים המזרחית.⁴ לדברי שר הרווחה, משרדו ביקש להוסיף 140 תקנים של עובדות סוציאליות לירושלים המזרחית, אך נציבות שירות המדינה מונעת את קידום המהלך.⁵

חינוך

רק 53% מהתלמידים הפלסטינים לומדים בבתי הספר העירוניים הרשמיים; במערכת החינוך העירונית יש מחסור של 2,000 כיתות, ותלמידים רבים נאלצים להצטופף בדירות מגורים שהוסבו לבתי ספר; על אף התחייבויות לבג"ץ לצמצם את הפערים עד שנת 2016, כל שנה מסתיימת בנייתן של כמה עשרות כיתות בלבד.⁶

על פי החלטת ממשלה, חוק חינוך חנם אמור לחול על ילדים מגיל 3, אולם רק 6% מילדי ירושלים המזרחית בגילאי 3-4 לומדים בגנים עירוניים עקב מחסור של כ-400 כיתות גן.⁷

36% מהתלמידים אינם מסיימים 12 שנות לימוד.⁸

אלו מבין תלמידי התיכון שמסיימים את לימודיהם, ניגשים לבחינת התווג'יה הפלסטינית ומתקשים להתקבל לאוניברסיטאות ישראליות; סטודנטים באוניברסיטאות פלסטיניות, ובכללן

¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לקט נתונים לרגל יום ירושלים, מאי 2014, מבוסס על נתוני הלמ"ס לשנים 2012-2013:

http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201411134

² ממדי העוני והפערים החברתיים, 2012, דוח שנתי, המוסד לביטוח לאומי. לוח עמ' 30,

http://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/DohOni2012.pdf

³ שירותי הרווחה בתחום ילד נוער ומשפחה, מזרח ירושלים, תמונת מצב (מצגת), אגף הרווחה בעיריית ירושלים, יוני 2013.

⁴ בהתאם לנתונים שנמסרו לאגודה לזכויות האזרח מעיריית ירושלים במכתבה מיום 6.6.2013.

⁵ דברי שר הרווחה והשירותים החברתיים, מאיר כהן, בדיון במליאת הכנסת ביום 17.12.2013.

⁶ עדכון שנתי על מצב מערכת החינוך בירושלים המזרחית, האגודה לזכויות האזרח ועמותת עיר עמים, ספטמבר

2013, <http://www.acri.org.il/he/28312>

⁷ ר' הערה 6.

⁸ ר' הערה 6.

אוניברסיטת אל-קודס, מתקשים לקבל הכרה בישראל בתארים שלהם. באפריל 2014 פסק בית המשפט כי יש להכיר בתארי הרפואה של בוגרי אוניברסיטת אל-קודס.

בריאות

קיימות 25 תחנות טיפת חלב במערב העיר ורק ארבע במזרחה; ההתחייבות להקים תחנה נוספת, חמישית במספר, מתעכבת כבר כמה שנים; כ-80%-85% מהבגירים וכ-90% מהקטינים הזקוקים לטיפול נפשי אינם מקבלים אותו.⁹

בניית גדר ההפרדה וההגבלות על הגעת מטופלים ואנשי צוות מהשטחים לתוך ירושלים הובילו לגירעונות כספיים ולקשיים הולכים וגדלים בניהול המוסדות הרפואיים של ירושלים המזרחית; בשנת 2013 העביר האיחוד האירופי לרשות הפלסטינית 61 מיליון ש"ח כדי לסייע לששת בתי החולים הפלסטינים בירושלים להתמודד עם המשבר הכספי שאליו נקלעו.¹⁰

פיתוח, בניה והריסות בתים

רק 14% משטח ירושלים המזרחית מתוכנן לבנייה למגורים לפלסטינים. אחוזי הבנייה המרביים בשכונות הפלסטיניות עומדים על 25%-50%, בעוד בשכונות היהודיות הם 75%-125%;¹¹ מתחילת 2014 נהרסו לפחות 17 בתים ומבנים.

שליש מאדמות הפלסטינים בירושלים הופקעו מאז 1967, ועליהן נבנו עשרות אלפי דירות לאוכלוסייה היהודית; 35% מהשטח המתוכנן בשכונות הפלסטיניות מוגדר כשטח נוף פתוח שאסור לבנות עליו.¹²

תכניות המתאר לשכונות הפלסטיניות אינן כוללות את מרבית השטחים שבבעלות התושבים. הוועדה המקומית והוועדה המחוזית לתכנון ובניה אינן מקדמות תכניות שהוגשו ונועדו לאפשר פיתוח בשכונות הפלסטיניות; באפריל 2014 עתרו תושבים לבית המשפט בדרישה שהעירייה תקדם את תוכנית הבניה בא-סוואחרה, שהושלמה כבר בשנת 2008.¹³

מים וביוב

בירושלים המזרחית קיים מחסור של קווי ביוב באורך של כ-50 ק"מ,¹⁴ ובמקום זאת נעשה שימוש בבורות ספיגה; הצפות חוזרות ונשנות מביאות למפגעים תברואתיים; קושי מתמשך קיים גם בחיבור לרשת המים.

במרץ 2014 נפסק זרם המים באלפי בתים באזור שמעבר לחומה ולמחסום מחנה הפליטים שועפאט; בדיון דחוף בבג"ץ מסרו נציגי המדינה כי אינם יודעים מה הבעיה וכיצד לפתור אותה, וביקשו מבית המשפט 60 יום לבחינת הנושא.¹⁵

⁹ מכתב למנכ"ל משרד הבריאות מאת הפורום לפיתוח שירותי בריאות הנפש בירושלים המזרחית, מיום 21.3.2013.

¹⁰ PA to Send 61 Million Shekel to East Jerusalem Hospitals, Ma'an News, 29.7.2013, <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=617799>.

¹¹ עת"מ 13-04-36572 במקום – מתכננים למען זכויות תכנון והאגודה לזכויות האזרח בישראל נ"י"ר הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה ירושלים ואח', <http://www.acri.org.il/he/?p=26599>.

¹² ר' הערה 11.

¹³ תוכנית הדגל לתושבי מזרח ירושלים נמצאת על הנייר כבר ארבע שנים, ניר חסון, הארץ, 30.3.2014, <http://www.haaretz.co.il/news/local/premium-1.2283141>.

¹⁴ נתוני חברת הגיחון שנמסרו לאגודה לזכויות האזרח, 2012.

¹⁵ בג"ץ 2235/14 סנדוקה נ' הרשות הממשלתית למים ולביוב, <http://www.acri.org.il/he/31007>.

דואר

בירושלים המזרחית יש רק תשעה בתי דואר, לעומת 42 במערב העיר; בשכונות רבות חלוקת הדואר לא תדירה ולא סדירה – שמונה דוורים ושלושה קבלני חלוקה בלבד מחלקים את הדואר לכל שכונות ירושלים המזרחית, בהשוואה ל-133 דוורים העובדים במערב העיר. בשמונה שכונות בירושלים המזרחית מחלקים את דברי הדואר גם באמצעות חנויות שונות, מכולות ומספרות;¹⁶ בעקבות עתירה של האגודה לזכויות האזרח לבג"ץ¹⁷ החלה העירייה לתת שמות לרחובות ומספרים לבתים, צעד שיאפשר חלוקת הדואר. התהליך אמור להסתיים, לדברי העירייה, בתוך חודשים ספורים.¹⁸

החומה והשכונות מעבר לה

בניית 142 ק"מ של חומת הפרדה,¹⁹ סגירת מעברים והנהגת מדיניות של היתרי כניסה ניתקו את ירושלים המזרחית מהגדה המערבית, והביאו להחלשה כלכלית וחברתית של תושביה. במהלך 2014 נמשכה בניית גדר הפרדה באזור אל-וואלג'ה ובאזור א-סוואחרה.

למעלה מ-100,000 תושבים²⁰ מהשכונות ראס ח'מיס, ראס שחאדה, דחיית א-סלאם, מחנה הפליטים שועפאט, כפר עקב וסמירמיס מנותקים מהעיר על ידי החומה, וסובלים מאז הקמתה מהזנחה קשה. אף שהשכונות מצויות בתחום השטח המוניציפלי של ירושלים ובשטח שסופח על ידי מדינת ישראל, הן אינן מקבלות שירותים מינימליים. שלושה בתי ספר עירוניים בלבד פועלים באזור. בשכונות יש פינוי אשפה חלקי מאוד, אין מגרשי משחקים מוסדרים, אין תאורת רחוב ואין מדרכות. כבישים רבים אינם סלולים או לא מתוחזקים, ופריסת קווי האוטובוס דלה. 21 המשטרה אינה נוכחת והתושבים מתלוננים על עלייה בהיקף הפשיעה. מדי יום נאלצים התושבים לעבור במחסום לשאר חלקי העיר לצורכי עבודה, לימודים, טיפולים רפואיים, ביקורי משפחה וכיוצ"ב; מחסום קלנדיה ומחסום שועפאט סובלים מעומסים כבדים המקשים מאוד על המעבר בהם.

מעמד

בין השנים 1967-2013 שללה ישראל את תושבותם של 14,309 פלסטינים מירושלים המזרחית; בשנת 2013 שלל משרד הפנים את תושבותם של 106 פלסטינים מירושלים, מתוכם 50 נשים ו-24 קטינים. בשנה זו השיבה ישראל תושבות ל-35 תושבי ירושלים;²² בית המשפט העליון דחה דרישות להפסיק את מדיניות שלילת התושבות.²³

אלפי משפחות בירושלים מתמודדות עם הקשיים שיצר התיקון לחוק האזרחות, שבמסגרתו תושבי השטחים הנשואים לתושבים או לאזרחים ישראלים אינם זכאים לרכישת מעמד בישראל

¹⁶ מכתב חברת הדואר לאגודה לזכויות האזרח מיום 3.12.2013.

¹⁷ בג"ץ 4414/10 ראסם עבידאת נ' חברת דואר ישראל בע"מ,

<http://www.acri.org.il/he/17461>

¹⁸ דברי ב"כ העירייה, עו"ד דני ליבמן, בדיון בבג"ץ 4414/10 ביום 12.2.2014.

¹⁹ **עדכון בנושא הגדר**, המשרד לתאום עניינים הומניטאריים (OCHA), יולי 2011, עמ' 4,

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_update_july_2011_hebrew.pdf

²⁰ מספר התושבים בשכונות הללו אינו ידוע לרשויות, אך על פי אומדנים שונים בין 60,000-80,000 תושבים חיים באזור מחנה פליטים שועפאט, ומספר דומה באזור כפר עקב. שני האזורים נמצאים בתוך השטח המוניציפאלי של ירושלים אך מעבר לחומת הפרדה.

²¹ מכתבו של קולין היימס, מנהל מינהל קהילתי עוטף ירושלים לח"כ עדי קול, יו"ר הוועדה לפניות הציבור בכנסת, מיום 4.3.2014.

²² תשובת משרד הפנים לבקשת המוקד להגנת הפרט לפי חוק חופש המידע לקבל נתונים על שלילת המעמד של

תושבי קבע בירושלים המזרחית בשנת 2013,

<http://www.hamoked.org.il/Document.aspx?dID=Documents2282>

²³ ע"מ 2392/08 סיאג נ' שר הפנים; ע"מ 5037/08 חליל נ' שר הפנים; בג"ץ 2797/11 קרעין נ' שר הפנים;

ע"מ 2761/13 זין נ' משרד הפנים. <http://www.acri.org.il/he/2356>

אלא לאישורי שהייה זמניים לכל היותר. בתגובה לעתירת הארגונים לבג"ץ²⁴ סירבה הממשלה להעניק לבני המשפחה נטולי המעמד זכויות בביטוח הלאומי; במהלך 2014 תיקנה שרת הבריאות תקנות שמעגנות הסדר בריאות נחות, יקר ומפלה לבני משפחה פלסטינים בהשוואה לביטוח הבריאות המלא שלו זוכים אזרחים זרים הנשואים לישראלים.

---

²⁴ בג"ץ 2649/09 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הבריאות. העתירה הוגשה על ידי האגודה לזכויות האזרח בישראל, רופאים לזכויות אדם וכיאן – ארגון פמיניסטי, <http://www.acri.org.il/he/2166>.